PROF. DR. ROSIVALL LÁSZLÓ ROVATA

A cigánykérdés nem cigány kérdés

Tájékoztató a Semmelweis Egyetemen indított cigány orvosképzési programról

Becslések szerint Európában mintegy 20 millió cigány/roma él, akik Indiából, illetve Perzsiából különböző utakon vándoroltak be, többségükben a XIV. és a XV. században. Életmódjukból, illetve életformájukból következően a becsült adatok jelentősen eltérhetnek a valóságtól. Az indiai eredetet bizonyítják a viszonylag zárt, környezetük lakosságával nem keveredő viselkedésük következtében konzerválódott genetikai jellegzetességeik. A veleszületett glaukómát és galaktokináz enzim hiányt okozó mutációik előfordulása például az európaitól eltérő és Indiára jellemző megoszlást mutat.

Zárt közösségeik, kultúrájuk, antropomorfológiai sajátosságaik még akkor is jól felismerhetők, ha külső jegyeikben és genetikai jellegzetességeikben is megkülönböztethetően eltérnek egymástól. Szabadságszeretetüket, vándorló életmódjukat az 1971-ben választott, illetve elfogadott zászlójuk – zöld mező, kék ég, piros kocsikerék – jól szimbolizálja. Magyarországon, illetve Közép-Kelet Európában leginkább kis településeken élnek és általában sokkal rosszabb anyagi körülmények között, mint a környezetük. Halálozási és egyéb egészségügyi mutatóik messze elmaradnak a XXI. században elvárhatótól. Pontos adatokkal nem rendelkezünk a korai halálozásukról, de statisztikai adatok mutatják, hogy például Magyarország északkeleti régiójában jó egyezés van a település nagysága és a lakosság átlagos élettartama között. Minél kisebb a település, annál rosszabb az életkilátás. Amíg Nyíregyházán a 25-64 éves férfi lakosság mortalitása mintegy 20%-kal alacsonyabb a hazai átlagnál, addig ez a 3000 főnél kisebb lakosságú településeken 20%-kal magasabb. Ennek következtében, amíg a hazai 65 éven felüliek a lakosság 20%-át teszik ki, addig ebben a régióban ez mindösszesen 3%. Iskolázottsági mutatóik alacsonyak, ezért a rendszerváltás után különösen csökkent a foglalkoztatottságuk. Magasabb iskolai végzettséggel alig több mint 1%-uk rendelkezik.

Az elmúlt fél évezredben a cigányok hol megbecsültséggel, hol eltűrtséggel vagy éppen kiközösítéssel találkoztak. Egyes kutatók szerint a II. Világháború alatt akár fél-egymillió cigányt is kivégezhettek a különböző táborokban, de a pontos adatok megismerése még várat magára.

Sok és egyre több tanulmány foglalkozik Európa szerte a cigány lakosság beilleszkedési nehézségeinek gondjaival és ennek nemcsak a cigányságot, de az egész társadalmat, illetve Európát érintő gondjaival. Az Európai Unió a kérdés megoldását éppúgy zászlajára tűzte, mint a magyar kormány. Szociológusok, politikusok és a társadalom maga is, régóta vitatkozik arról, hogy mit kellene tenni és miért nem sikerül hatékonyabb megoldást találni. Meggyőződésem, hogy a szerteágazó teendők mellett az egyik legelső és legfontosabb feladat a cigány értelmiségiek számának növelése és az egészségügyi gondjaik kezelése, rendezése.

Egyébként a cigánykérdés nem cigány kérdés; a több száz éve megoldatlan egyenlőtlenségek és feszültségek a társadalom közös kihívása, illetve feladata hazánkban és egész Európában! E gondolat jegyében dolgoztam ki és indítottam útjára a cigány orvosképzési programunkat egyetemünkön és szorgalmaztam a pozitív diszkrimináció átmenetileg elkerülhetetlen gyakorlását az oktatásban. A cigány egészségügyi értelmiség növelésének különös jelentőséget ad, hogy tagjai a cigány lakta területeken nem csak az általánosan jellemző és ijesztően rossz egészségügyi mutatók javulását segíthetik, de a közösség életében való aktív részvételükkel mintaként szolgálhatnak, illetve vezetőként hozzájárulhatnak a halaszthatatlanul szükséges társadalmi fejlődéshez és átalakuláshoz.

A **Semmelweis Egyetem** és az **Avicenna International College** együttműködésével kialakított elképzelés 2009-ben TÁMOP pályázati támogatást nyert (*TÁMOP 4.1.1/A-10/2/KMR-2010-0006.* sz. pályázat) a **cigány orvosképzési program** megvalósítására. A pályázat közvetlen célja volt, hogy a tehetséges roma fiatalokat egyké éves, intenzív, nevelő-oktató tanfolyam keretében alkalmassá tegye az orvosegyetemre való felvételre. A program közvetett célja pedig olyan cigány orvosok képzése, akik végzésük után betöltik az évtizedek óta üresen álló családorvosi állásokat, lehetővé téve ezzel, hogy a cigány közösségek megfelelő elsődleges orvosi ellátásban, szűrésben és oktatásban részesüljenek, illetve a rossz egészségügyi mutatók javuljanak. Ezen kívül kifejezett célja, hogy olyan cigány értelmiség nevelődjék fel, melynek tagjai a saját környezetükben, köztiszteletben részesülve, foglalkozásuknál, tanultságuknál fogva automatikusan kiemelkedő szerepet játsszanak a cigány kisebbség integrálódásában, felemelkedésében.

Néhányan felvetették, hogy az egyéni életben egyszerre több társadalmi lépcsőt átlépni túl nehéz feladat és nem is ajánlott. Ez, az általánosságban igaz megállapítás, nem vonja kétségbe azt a tényt, hogy a kiemelkedő tehetségek különleges teljesítményekre, akár még a több lépcső átlépésére is képesek. A gondos, sokféle szakember jelenlétében tartott felvételi elbeszélgetésen mindent elkövetünk azért, hogy olyan büszke cigányokat, csillogó szemű, karizmatikus, tehetséges fiatalokat sikerüljön kiválasztanunk, akik nemcsak képesek e nagy ugrásra, de akik diplomájuk megszerzése után visszamennek övéik közé, hogy segítség a fejlődést.

A Cigány Orvosképzési Program **első Előkészítő Program**ja 2011. február 12-én indult. A 20 jelentkező közül, a felvételi beszélgetés után, 10 hallgató kezdte meg tanulmányait az előkészítőn, mely az Avicenna International College-ban (1089 Budapest, Orczy út 3-5.), 15 héten keresztül, szombaton és vasárnapon zajlott. Mindkét napon 7 óra előadáson vettek részt a hallgatók, ebből 5 szakmai és 2 kulturális előadás volt. Szombat délutánra, illetve estére mozi, színház, állatkert, múzeum stb. látogatásokat szerveztünk.

A **szakmai anyagok** felölelték a biológiai, élettani, anatómiai és kémiai alapokat. Tanulásra, vizsgára felkészítő elemek, gyakorlatok is szerepeltek az oktatásban, hogy a hallgatók megfelelő tapasztalatot és önbizalmat nyerjenek. Az oktatást az Avicenna International College tanárai végezték. A hallgatók angol nyelvi oktatásban is részesültek.

A **kulturális előadások**at, melyek fedték az értelmiségképzés valamennyi kérdését a művészetektől a fenntartható

fejlődésig, a történelemtől az etikáig, az ország legkiválóbb szakemberei tartották. Előadásokat tartott többek között a tudományról, illetve a Magyar Tudományos Akadémiáról *Pálinkás József*, a fenntartható fejlődésről és a könyvtárakról *Náray-Szabó* Gábor, a mikro- és nanovilágról, a versekről a reformkortól napjainkig, valamint a veseműködésről és a maratoni futók haláláról *Rosivall* László, a sejtbiológiáról másképpen *Falus András*, az agyműködésről *Somogyi Péter*, a kisebbségi létről *Burai Katalin*. A Zeneakadémia rektora, *Batta András* összefoglaló előadást tartott a zenéről, *Keserű Katalin* művészettörténész a kortárs, *Feledy Balázs* a klaszszikus művészetről. A hallgatók színházban látták az „Édentől keletre" és a „*Rómeó és Júlia*" című színdarabokat, illetve moziban „*A király beszéde*" című filmet. Az Iparművészeti Múzeumban *Takács Imre* főigazgató tartott előadást a XIX-XX. századforduló építészetéről, iparművészetéről, illetve tárlatvezetést a török szőnyegek, illetve a perzsa művészet időszakos kiállításain. *Varga Benedek* főigazgató pedig a Semmelweis Orvostörténeti Múzeumban beavatta őket az orvos történelem rejtelmeibe, illetve bemutatta az állandó kiállításukat.

A program egyik nem várt nehézsége volt, hogy a pályázat nem tette lehetővé a hallgatók utazási költségeinek fedezését, ami hétvégenként egy-egy hallgatóra vonatkoztatva 10-15 ezer forint is lehetett a távolságtól függően. A hallgatók családi, illetve anyagi helyzete miatt szóba sem kerülhetett, hogy maguk vegyék meg a jegyeiket. Ráadásul a jegyeket előre meg kellett vásárolnunk és a kezükbe adnunk elkerülendő, hogy parancsoló szükségből a család hét közben otthon elköltse az utazásra kapott pénzt. Mivel a pályázati támogatás csak és kizárólag oktatásra volt fordítható, a kulturális programokat, valamint a hallgatók utaztatását és étkeztetését különböző felajánlásokból, adományokból fedeztük. Jó volt tapasztalni, hogy az emberek értik a program lényegét és támogatják azt.

A Program végén a hallgatók írásban és szóban adtak számot tudásukról. A 265 kontaktórás oktatási program elvégzése után, a folyamatos teljesítmény és a vizsga eredmény alapján a hallgatók bizonyítványt és továbbtanulási javaslatot kaptak. A Vizsgabizottság 6 hallgatót ajánlott a Semmelweis Egyetem Általános Orvostudományi Karán történő továbbtanulásra, 2 hallgatót pedig a Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Karán történő továbbtanulásra. Ezen kívül 1 hallgatót – tizenegyedik évfolyamos lévén – egy újabb Előkészítő Programon való részvételre javasolta a Bizottság.

A javaslatot a Minisztérium elfogadta, és így a **2011/2012-es tanévben 6 roma orvostanhallgató és 2 egészségügyi főiskolás kezdte meg tanulmányait a Semmelweis Egyetemen, miniszteri ösztöndíjjal.** Az egyetemi hallgatók felvételt nyertek a Jezsuita Roma Szakkollégiumba, ahol szállásuk – a mai napig – biztosított. (…)

(*Részlet a szerző a Magyar Bioetikai Társaság 22. Nemzetközi Konferenciáján elhangzott és Bioetikai Szemlében 18(2): 57-63, 2012 megjelent előadása anyagának engedélyezett felhasználásával)*

Prof. Dr. Rosivall László

1973-ban szerzett orvosi diplomát (summa cum laude) a Semmelweis Orvostudományi Egyetemen, majd kandidátus (1980), illetve a tudományok doktora (1987). 1994/95-ben a Semmelweis Egyetem rektora. Jelenleg a Kórélettani Intézet igazgatója, a Semmelweis Egyetem Elméleti Orvostudományok Doktori Iskolájának vezetője és az Európai Tudományos és Művészeti Akadémia rendes tagja, a Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem díszdoktora. A bergeni, az alabamai, a Dél-kaliforniai, a Harvard, a montpellier-i, a heidelbergi, a Tulane Egyetemek korábbi vendégkutatója, -professzora. A Magyar Vese Alapítvány és a Nemzetközi Nephrologiai Iskola alapítója. Nephrologiai PhD programjában eddig 36 PhD végzett, ebből 23-nak ő volt a témavezetője. Ezenkívül irányításával 2 kandidátusi disszertáció is született.

Nagy Gusztáv

Anyám itt járt az éjjel
hosszú fejkendője volt
hajának éke a hold

Anyám itt járt az éjjel
tudom,hogy ő volt
elhagyott régen

Anyám eljött az éjjel
sápadtan,hófehéren
Isten óvta tenyerében

Holtig őrző szerelem

Hajad aranyában őrzöm a napot
Homlokod ívében a holdat
Szemed kékjében az eget
Köszönöm neked
Hogy átölelhettem
A világegyetemet

Sárközi László

Belső Világ ciklusból: IX. Ómen

Utam – kopott holló – fejemen trónol
és gyűlölöm az őszt, a színes, nagy halált
és félem az életet a pávamadárt,
mely tollát terítve utamon pózol:
a szépet elvetem: mind torz, álnok bálvány,
imádja önmagát, megnéz és arcul csap;
sötét gyalog vagyok sorsom sakktábláján:
kockákon más léptet, míg dobozba térek;
s álmodtam sárkányt, hogy szállt az ég-azúrban,
bárányfelhőknek Jordánba hullt a vére.
Zavart lelkem lángol s nem ért a szóból
(mint az ember, ki sosem változik:
ádázul gyűlöl és félve álmodik),
míg szívem újra múzsájának hódol.

Raffael István

Múlt!

Kikopott a hegedű húrja
Rojtos lett az, mint aki húzta.
Nincs benne dal se bánat
Az van amit rá kiálltnak.
Úgy dúdolom a szépet
ahogy anyám nézte a képet
hol fekete – fehér papíron
anyját látta hajadon.

A halott ártatlan!

Barnafényű hangszerek rezegnek felettünk,
Köröttünk mélyvörös szín remeg.
Ocsmány hang tisztán megcsendül
Csontból szilánk, a zsírból olaj csepeg.

Tenyérvonalát szorítja bőszen,
Erőt ad a hit, de csak görcsben.
Testét rongyos ruha védi,
Fején a vér, és az eget nézi.

Gyorsan pereg a szívdobbanás
Féllábú embert cipel más,
hátán egy lyukas cső
Az önkény, a halálőr.